

Zamyšlení nad návrhy úprav státního rozpočtu

Návrh Ministerstva financí ČR na úpravy státního rozpočtu v letošním roce a návrh na další škrty v letech 2013 a 2014 není jen pouhou technickou úpravou či korekcí. Jde ve skutečnosti o daleko závažnější dokument.

V tomto návrhu úprav rozpočtu se vlastně formují hlavní rysy hospodářské politiky současné vlády až do konce jejího funkčního období. Je proto vhodné se tyto záměry pokusit doplnit i o další důsledky než jenom o dopady do státního rozpočtu. Přitom jde jen o orientační propočty, které jsou podmíněně naplněním dalších podmínek. Ale i tak mohou alespoň naznačit budoucí tendenci.

Jedno z hlavních poselství současného návrhu spočívá v tom, že navrhuje zmrazit starobní důchody a tedy pro nejbližších několik let je vůbec nevalorizovat – podle schváleného systému, kdy se do jejich růstu částečně promítá i vzestup spotřebitelských cen. Dále se uvažuje s tím, že se sjednotí DPH na úrovni 20 % s malou výjimkou pro léky a knihy. Zavedou se další spotřební daně. V souhrnu to povede – jak zpracovaný dokument nakonec přiznává - k růstu cen. Uvést k jak velkému vzestupu cen dojde – tomu se předložený dokument vyhýbá.

Dá se ovšem odhadovat, že uvedená opatření povedou ke zhruba deseti procentnímu vzestupu spotřebitelských cen. Propočty ukazují, že kupní síla starobních důchodů klesne o více než deset procent.

Zbývá ještě vysvětlit, jak to bude se mzdami. I zde by se dal očekávat podobný vývoj. Ekonomika bezpochyby míří do dalšího kola krize – o tom nakonec svědčí i další čísla. Pokud se ekonomika nachází někde na počátku krize – dá se předpokládat, že by v krizi došlo k růstu mezd? To je jistě málo reálné. Navíc se dá očekávat, že - jako v každé krizi – dojde k nárůstu nezaměstnanosti. Proto hovořit o výraznějším vzestupu, pokud vůbec, objemu mezd lze patrně jen těžko.

Navíc v rozpočtové sféře mzdy také neporostou – bude se přece šetřit. Nebude tedy žádný významný důvod, proč by měla podnikatelská sféra zvyšovat mzdy. Je přece známý poměrně silný demonstrační efekt mezi růstem mezd v rozpočtové a podnikatelské sféře.

Proto se dá očekávat, že kupní síla mezd by mohla poklesnout o zhruba stejně tj. o deset procent – při stagnaci mezd tedy dojde k poklesu reálných mezd.

Pokud tak poklesnou jak reálné mzdy, tak reálné důchody, potom by mělo dojít také k poklesu – reálnému – soukromé spotřeby. Ta by se mohla zvýšit pouze za předpokladu výrazného vzestupu zadluženosti obyvatelstva. Pokud obyvatelstvo nebude mít příjmy z mezd, pak by tyto příjmy mohl „dorovnávat“ růst úvěrů obyvatelstva. Ani to podle všeho nepřichází příliš v úvahu.

Tento očekávaný pokles reálné spotřeby pak může znamenat jen jedno – poklesne objem soukromé spotřeby a ta tvoří zhruba polovinu HDP. Jaký potom může být reálný růst HDP?

Zhruba pětinu HDP dále tvoří spotřeba vlády. I zde lze jednoznačně hovořit o jejím reálném poklesu – podle odhadů klesal již v minulém roce o více než 2 %.

Pak už ve struktuře HDP zbývají jen dvě položky. Investice – zda v nadcházející krizi vzrostou, to je jistě velmi diskutabilní. Poslední významnou položkou je pak kladné saldo zahraničního obchodu. V minulém roce právě zahraniční obchod významně přispěl k růstu. Bude tomu tak i v roce letošním a v letech dalších? I kdyby tomu tak bylo, přesto bude moci „přetlačit“ pokles v dalších složkách HDP?

Z toho by pak vyplýval jediný závěr - současné návrhy ministerstva financí fakticky mohou zakládat reálný pokles ekonomiky v období do roku 2014 – v nejméně příznivých podmínkách - zhruba o 5 %.

Není to nakonec nic zvláštního. Pokud dojde k poklesu vnitřní spotřeby resp. vnitřní poptávky v reálném vyjádření, sotva se dá očekávat významnější ekonomický růst. Nakonec právě o tomto úskalí politiky zaměřené na škrty hovoří mnozí ekonomové.

Je nutno také vidět i další souvislost. Dosavadní prognoza ministerstva financí, na kterou se uvedený materiál odvolává, počítá ovšem s úplně jiným vývojem ekonomiky. Počítá, že již v příštím roce se růst ekonomiky obnoví. Sice na skromné úrovni, ale 1,6 % reálně ročně by nebyl špatný výsledek.

Tato ministerská prognoza má však jednu vadu – nepočítá s tak razantním vzestupem cen a redukcí reálných příjmů domácností. Proto slibuje to, co – pokud by byly tyto návrhy MF přijaty - nemůže nastat. To ovšem není chyba zpracovatelů – to je důsledek toho, když se jednotlivé kroky dělají zcela izolovaně od ostatních navrhovaných opatření.

Jedině správný postup by dnes byl – zpracovat novou prognozu, která by se pokusila demonstrovat dopad těchto opatření na reálnou ekonomiku. Ovšem očekávat, že by takovou prognozu mohli zpracovat úředníci, na to příliš spoléhat nelze. Víme přece, jak dopadnou poslové špatných zpráv.

(vyšlo na www.ceskapozice.cz dne 14. 3. 2012)

Jaroslav Unger